

Forslag til endringer i vedtektenes pkt. 3.1.4, 3.1.5 og 3.1.6 om årsmøtet

For å styrke foreningsdemokratiet og sikre at foreningen tilfredsstillende fastsetter krav for å kvalifisere til offentlige støtteordninger, foreslås følgende endringer i vedtektene (endringer markert i rødt):

3.1.4. Utsendinger fra fylkesavdelinger og lokallag har stemmerett på årsmøtet. Hver utsending har en stemme.

For å få stemmerett må utsendinger fra fylkesavdelinger og lokallag være medlem i og bosatt i det fylket de representerer, og ikke ha utestående skyldig kontingent. r

Antall utsendinger fastsettes på følgende måte:

Alle fylkesavdelinger* kan stille med utsendinger med stemmerett, og antall utsendinger avhenger av medlemstall ved utgangen av året før årsmøtet:

0-500 medlemmer: 2 utsendinger,
501-1000 medlemmer: 3 utsendinger,
1001-2000 medlemmer: 4 utsendinger,
2001-3000 medlemmer: 5 utsendinger
Over 3000 medlemmer: 6 utsendinger

*Svalbard regnes ikke som fylke

Fylkesavdelinger utpeker selv sine utsendinger, fortrinnsvis ved at de velges av de respektive årsmøtene eller eventuelt av styret. Minst ett styremedlem bør representere fylkesavdelingene, og ellers bør det tilstrebes at representasjonen fordeles mellom lokallagene.

Sentralstyremedlemmene har møte-, tale- og forslagsrett på årsmøtet, [men har ikke stemmerett] eller [men har ikke stemmerett har ikke stemmerett ved behandling av årsberetning, årsregnskap og årsoppgjørdisposisjoner].

Generalsekretæren har rett og plikt til å møte på årsmøtet med tale- og forslagsrett, men har ikke stemmerett. Andre ansatte kan også delta på årsmøtet med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett. Ansatte kan ikke møte som utsendinger for fylkesavdelinger og lokallag.

3.1.5. Fylkesavdelinger må ha gjennomført ~~godkjent~~ årsmøte foregående år eller samme år for at deres utsendinger skal ha stemmerett å kunne stille med delegater på årsmøtet.

3.1.6. Faste poster på årsmøtet er:

- Valg av dirigent, 2 referenter og tellekorps på 3 medlemmer.
- Godkjenning av årsmøteinncalling.
- Godkjenning av årsmelding, **årsregnskap** og årsoppgjørdisposisjoner for det foregående året.
- Godkjenning av **arbeidsplaner og** langtidsplaner.
- Fastsettelse av kontingent.
- Valg av sentralstyre

Bakgrunnen for forslaget

På årsmøtet i Bodø i 2019 var det lagt fram et forslag om en rekke endringer i foreningens vedtekter. Forslaget omfattet bl.a. endringer i delegatordningen og fordelingen av stemmer på årsmøtet, og også forslag om at kravet om at årsregnskap skulle behandles og godkjennes av årsmøtet skulle gjeninnføres. Sentralstyret valgte den gang å foreslå at forslaget ikke tas til følge. Begrunnelsen for det var først og fremst at det på årsmøtet i 2017 ble behandlet og vedtatt ganske omfattende endringer i vedtektene i forbindelse med at det ble innført en delegatbasert årsmøteordning. Denne ordningen hadde da kun fått virke i ett år, og styret mente det var naturlig å teste ordningen ut noen flere år. I sin innstilling i saken skrev sentralstyret at heller enn å behandle forslag om vedtektsendringer allerede i 2019, legges det opp til en evaluering av den delegatbaserte årsmøteordningen etter 3-4 år, og at det basert på en slik evaluering skulle gjøres en samlet gjennomgang av vedtektene og vurderer om det burde fremmes forslag om endringer.

Det har nå gått fire år siden årsmøtet i Bodø. Fylkesavdelingen i Aust-Agder fremmet i august 2022 forslag der de ba sentralstyret i samarbeid med sekretariatet, forberede en sak som så raskt som mulig sendes ut til fylkesavdelinger og lokallag, der ulike aspekter ved ordningen berøres og der man ber om innspill på hva som har fungert og hva som eventuelt ikke har fungert etter hensikten. De ba om at saken skulle sendes på høring sendes høsten 2022, og et forslag presenteres for organisasjonen i god tid før fristen for å melde inn saker til årsmøtet i 2023. Fylkesavdelinger og lokallag kunne dermed ha mulighet til å fremme alternative forslag innen fristen. De understreket at det uansett var viktig at prosessen måtte organiseres på en måte som sikrer at påvirkningsmulighetene til fylkesavdelinger og lokallag fremdeles blir godt ivarett.

Sentralstyret og sekretariatet har ikke imøtekommet dette forslaget. Etter en purring i begynnelsen av januar 2023 svarte generalsekretæren at sentralstyret vil foreta en intern evaluering av delegatordningen og at resultatet vil bli forelagt organisasjonen senest på årsmøtet. Det ble ikke sendt ut noe før 15. januar slik det ble bedt om.

Hva som legges i «intern evaluering» framgår ikke av tilbakemeldingen. Det er uansett i høyeste grad kritikkverdig at sentralstyret ikke tar lovnaden fra 2019 mer på alvor. Det er åpenbart at sentralstyret ikke ønsker noen medvirkning og medbestemmelse fra resten av organisasjonen. Er det slik å forstå at fylkesavdelinger og lokallag er å anse som eksterne og at foreningens indre liv utelukkende skal styres av sentralstyret og sekretariatet?

Den måten sentralstyret har valgt å håndtere dette på viser med all tydelighet at det haster med å få på plass endringer som kan medvirke til at foreningen ikke beveger seg mer og mer i anti-demokratisk retning. Vi trenger mer åpenhet og mulighet for medvirkning og medbestemmelse i organisasjonen for at vi skal kunne fungere som en demokratisk frivillig organisasjon. Det er også avgjørende for å sikre at foreningen ikke taper retten til å nyte godt av betydelige statlige støtteordninger.

Evaluering av delegatordningen

Vi har i fylkesavdelingen i Rogaland derfor valgt å gjøre en egen evaluering av

delegatordningen, og basert på denne foreslå konkrete endringer i vedtektene om hvem som skal ha stemmerett på årsmøtet, og hvilke saker som skal behandles.

Etter dagens ordning har hver fylkesavdeling to delegater med stemmerett på årsmøtet, og alle lokallag har en delegat med stemmerett. I tillegg har alle medlemmene i sentralstyret stemmerett, generalsekretæren har stemmerett og de ansatte i sekretariatet kan velge to representanter som delegater med stemmerett. Med 17 fylkesavdelinger og 34 lokallag skulle det potensielt gi 83 delegater. I tillegg kan sentralstyremedlemmene ha inntil 7 delegatstemmer, de ansatte 3 delegatstemmer. Dessuten har BirdLife avdeling Svalbard/Longyearbyen feltbiologiske forening med sine 16 medlemmer, hvorav flere ikke er bosatt der, av en eller annen grunn blitt tilkjent 2 delegatstemmer tilsvarende en fylkesavdeling de siste åra, selv om Svalbard ikke er noe fylke. Dersom alle disse delegatene skulle stille i et årsmøte, ville det totalt kunne gi 95 delegatstemmer.

Det normale har imidlertid vært at antallet delegatstemmer totalt har ligget på om lag 50 de siste åra. Når sentralstyret stiller med 7 delegatstemmer og de ansatte med 3 stemmer, utgjør det om lag 20 % av stemmene. I tillegg har vi sett at ytterligere flere ansatte har stilt som delegater for fylkesavdelinger og lokallag, det har vært flere tilfeller der personer har blitt tildelt fullmakter til å stemme på vegne av fylkesavdelinger og lokallag de ikke har noen tilknytning til, sentralstyremedlemmer har stilt som delegat for fylkesavdelingen de er bosatt i og dermed fått to stemmer i stedet for en stemme som sentralstyremedlem. Hvis ansatte bor et annet sted enn i Trondheim, kan det i utgangspunktet framstå som greit nok om de stiller som delegat for det fylket eller det lokallaget de tilhører. Det kan likevel stilles spørsmål om hvor deres interesse og lojalitet primært ligger. Det vil også være ugreit i forhold delegater fra andre fylkesavdelinger og lokallag dersom de aktuelle ansatte får dekket sine kostnader ved å delta på årsmøtet fra hovedforeningen, mens andre i stor grad er avhengige av å dekke kostnadene selv eller at fylkesavdelingene/ lokallagene dekker kostnadene.

Dagens delegatordning gir også åpenbare skjevheter i forhold til størrelsen (antall medlemmer) på fylkesavdelinger/lokallag og antallet lokallag. Med to delegatstemmer per fylkesavdeling når Svalbard med sine 16 medlemmer har samme antall stemmer som Oslo & Akershus med sine mer enn 3000 medlemmer. Det er også all grunn til å stille spørsmål med at alle lokallag skal kunne stille med hvert sin delegatstemme. Trøndelag har 9 lokallag, og kan dermed totalt stille med inntil 11 delegater, mens Oslo & Akershus og Rogaland som begge har 4 lokallag kan stille med 6 delegater. Vi har ikke tilgang til antallet medlemmer i alle fylkesavdelinger og lokallag, men Oslo & Akershus har noe over 3000 medlemmer, mens Trøndelag i siste tilgjengelige årsmelding oppga om lag 1300 medlemmer og Rogaland har knappe 1100 medlemmer.

Forholdet til ulike forskrifter

På forrige årsmøte i Fevik reiste vi fra Rogaland spørsmål om delegatordningen i forhold til de krav som gjelder i forhold til at foreningen mottar betydelig statlig støtte fra ulike ordninger. Det viktigste er et direkte tilskudd fra Miljødirektoratet over KLD's budsjett (2,35 mill. kr indikert for 2023). I tillegg får foreningene momskompensasjon, og

gaver til foreningen gir også skattefradrag. Vi mener derfor at det er særdeles viktig å påse at gjeldende lover og forskrifter som gjelder for slik offentlig støtte må følges.

Vi pekte på forrige årsmøte bl.a. på [Forskrift om tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser](#). I denne forskriften slås det fast at tilskudd kan gis til frivillige organisasjoner med demokratisk valgte styringsorganer og hovedformål for virksomheten innenfor miljøforvaltningens ansvarsområder, og at organisasjonen bl.a. skal ha vedtekter som klargjør at organisasjonen har en demokratisk oppbygging som sikrer alle medlemmene lik møte-, tale-, forslags- og stemmerett og rett til å la seg velge som representant. Generalsekretæren responderte at denne forskriften ikke var relevant for BirdLife Norge, og henviste til at BirdLife Norge får tilskuddet fra en annen tilskuddspost enn de forskriften gjelder for.

I forskriftens § 1 står det at formålet med tilskuddsordningen er å skape engasjement for klima- og miljø saker, og stimulere til miljøaktivitet lokalt, regionalt og nasjonalt, men det står ikke noe spesifikt om at den kun gjelder for en budsjettpost. Det står i § 9 noe om fordelingen av den samlede tilskuddsposten mellom frivillige klima- og miljøorganisasjoner og stiftelser, og derav er det rimelig å konkludere at den i alle fall gjelder tilskuddene som gis direkte over KLD's budsjett (post 70). Det står imidlertid ikke spesifikt i forskriften at den ikke gjelder tilskudd fra den budsjettpost BirdLife Norge får tilskudd fra, post 77 (naturfaglige organisasjoner) som tildeles over budsjettet til Miljødirektoratet.

I budsjettproposisjonen fra [Klima- og miljødepartementet Prop. 1 S \(2022–2023\)](#) framgår det at tilskudd til frivillige organisasjoner gis over to forskjellige budsjettposter. Den ene (post 70) deles ut direkte over KLD's budsjett til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser (side 67-68). Den andre er tilskuddsordningen for naturfaglige organisasjoner (post 77) som tildeles over budsjettet til Miljødirektoratet (side 134), og som BirdLife Norge mottar støtte fra. I budsjettproposisjonen står det følgende om denne tilskuddsordningen: "Ordninga skal medverke til å halde i gang eit utval av demokratisk oppbygde, landsomfattande organisasjonar innanfor naturområdet for å sikre frivillig engasjement og styrkje medverknaden i miljøspørsmål lokalt, regionalt og nasjonalt, basert på fagleg innsikt."

Det er i budsjettproposisjonen ikke henvist spesifikt til forskriften om tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser verken for de organisasjonene som mottar støtte fra post 70 eller fra post 77, og dermed er det rimelig å gå ut fra at forskriften gjelder for støtte fra begge budsjettpostene. Formålet er slik det er formulert for tilskudd fra post 70 i stor grad sammenfallende med den formuleringen som står i § 1 i forskriften om tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser. I og med at det ikke er sagt spesifikt i forskriften at den kun gjelder tilskudd over post 70. Det betyr uansett at forutsetningen om at organisasjonene skal ha en demokratisk oppbygging gjelder. Det er også verd å merke seg at frivillig engasjement både lokalt, regionalt og nasjonalt er vektlagt.

Det er også naturlig å legge til grunn samme forståelse av hva som legges i "demokratisk oppbygging" som presisert i forskriften. Det vil i tilfelle også innebære at organisasjonene må ha demokratisk valgte styringsorganer, at de har en demokratisk oppbygging som sikrer alle medlemmer lik møte-, tale-, forslags- og stemmerett og rett til å la seg velge som representant, og at organisasjonen har et landsmøte minst hvert tredje år der representanter valgt av og blant medlemmene i organisasjonen har stemmerett.

Det er videre relevant å henvise til [Forskrift om merverdikompensasjon til frivillige organisasjoner](#). På [Regjeringens hjemmeside](#) er det opplyst at ordningen med momskompensasjon er ment å gjelde for demokratiske ikke-økonomiske foreninger, og at formålet med ordningen er å fremme frivillig aktivitet. Formålet med ordningen er å fremme frivillig aktivitet (§ 1). Ordningen skal kompensere for kostnader som frivillige organisasjoner har til merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester. Det er også verd å merke seg at det i forskriftens §12 står at søkere, underledd og aksjeselskap skal ha reviderte regnskap som skal være behandlet og godkjent på årsmøtet eller av annet kompetent organ i henhold til organisasjonens vedtekter.

Begrunnelser og merknader til vårt forslag om vedtektsendringer

Med henvisning til det som er beskrevet under overskriften «Evaluering av delegatordningen» er det etter vår vurdering åpenbart at dagens ordning ikke er særlig demokratisk, og at den innebærer at både sentralstyret og ansatte får en uforholdsmessig stor tyngde i stemmefordelingen på årsmøtet. Det er også åpenbare skjevheter i stemmevekt i forhold til medlemsantall mellom de ulike fylkesavdelingene og lokallagene. Dagens ordning og den måten den har blitt praktisert på er etter vår vurdering helt klart udemokratisk, og vi mener det er behov for å endre ordningen så fort som mulig. Det er nødvendig både for å sikre en demokratisk oppbygging og tydeliggjøre vektleggingen av frivilligheten, og sikre større medvirkning og medbestemmelse fra medlemmene, fylkesavdelingene og lokallagene.

Vi har sett på vedtektene for Naturvernforbundet, og ser at de har en ordning hvor antall utsendinger (delegater) til landsmøtet (tilsvarende vårt årsmøte) bestemmes ut fra antall medlemmer. Etter vår oppfatning vil en tilsvarende ordning være naturlig også for oss. I naturvernforbundet har også alle lokallag mulighet til å stille med en utsending som en del av en fylkesdelegasjon. Vi er usikre på om det er en rettferdig ordning i og med at vi har så stor forskjell i antall lokallag mellom fylkene, og tenker den mest demokratiske tilnærmingen er at det er det totale antallet medlemmer i et fylke som bør være avgjørende, og at det heller legges inn en anbefaling om at flere lokallag tilstrebes representert i fylkesdelegasjonen. Vi ønsker også å presisere at Svalbard ikke er et fylke, og dermed at de 16 medlemmene der ikke gis stemmerett på årsmøtet. Vi foreslår ellers at ordet delegat byttes med utsending (vi trenger ikke et fremmedord).

I naturvernforbundets vedtekter er det slått fast at de som skal stille som representanter må være bosatt i det fylket de representerer. Vi foreslår et tilsvarende krav, og vil også framheve at det kan hindre den type fullmakter til å avgi stemme vi har sett på de siste årsmøtene, og redusere risikoen for at muligheten for fullmakter

kan misbrukes på en selektiv måte. I naturvernforbundet har verken generalsekretær eller andre ansatte stemmerett, og vi mener de heller ikke bør ha det hos oss. Både generalsekretæren og de øvrige ansatte er ansatte, og ikke valgt av og blant medlemmene (ref. forskriften om støtte til frivillige organisasjoner). Selv om de fleste eller kanskje alle ansatte også er medlemmer, er de ansatte, og i en frivillig organisasjon er det ikke urimelig at det er de frivillige som er dem som kan stille med stemmerett på årsmøtet. Derfor foreslår vi også at ansatte heller ikke kan stille som utsendinger for fylkesavdelinger på årsmøtet.

Når det gjelder sentralstyremedlemmene, mener vi det vil være mest korrekt at heller ikke de har stemmerett på årsmøtet. Sentralstyret avgir innstilling til årsmøtet i ulike saker, og da vil det mest demokratiske og ryddige være at de ikke også er med og fatter beslutninger gjennom avstemninger (i saker som går til avstemning). Årsmøtet skal være foreningens øverste organ, og skal både velge sentralstyre, og kontrollere og instruere sentralstyret, jf. det som står i foreningens vedtekter punkt 3.2.1: «Sentralstyret velges og instrueres av årsmøtet og er dets utøvende organ. Det følger opp foreningens økonomi, foretar strategisk planlegging og valg i henhold til foreningens vedtekter og etter instruksjon fra årsmøtet». Dersom medlemmene i sentralstyret har stemmerett, betyr det de er med og instruerer seg selv. Et alternativ kan være at sentralstyremedlemmene har stemmerett, men at den ikke skal gjelde i forhold til godkjenning av årsberetning, årsregnskap og årsoppgjørdisposisjoner. Flere andre organisasjoner har tilsvarende begrenset stemmerett for sentralstyremedlemmene. Vi har derfor formulert to alternativer i forhold til eventuell stemmerett eller ikke for sentralstyremedlemmene.

I demokratiske organisasjoner er åpenhet et sentralt prinsipp. Vi foreslår derfor også nok en gang at det tas inn en endring i vedtektene om at årsregnskap skal behandles og godkjennes av årsmøtet. Åpenhet om økonomiske disposisjoner er avgjørende for å sikre tillit både innad i organisasjonen og eksternt. I den sammenheng vil vi også peke på at BirdLife Norge både i tidsskrifter og kanskje andre steder ber om gaver til fuglevern, og reklamerer med at slike gaver gir rett til skattefradrag. Da mener vi det også i det minste er en moralsk plikt å kunne dokumentere at gaver som gis brukes på en måte som oppfyller de forventningene givere har. Vi foreslår også at arbeidsplaner (som også bør kunne inneholde noe om hovedlinjene i budsjettet) skal legges fram for årsmøtet. Både årsregnskap, arbeidsplaner (og budsjett) er viktige styringsverktøy i foreninger, og det er helt vanlig og naturlig at disse behandles av årsmøtet.

Ønsket om mer demokrati i foreningen er en viktig grunn til at vi fremmer forslaget om vedtektsendringer i det som gjelder delegatordningen og årsmøtet. Men, det er etter vår vurdering også viktig at dette gjøres for å sikre at foreningen oppfyller de forskriftsbestemte kravene gjelder både for statlig støtte til naturfaglige organisasjoner, og for momskompensasjon for frivillige organisasjoner. Dersom disse kravene ikke tilfredsstilles, innebærer det en risiko for at foreningen kan miste flere millioner kroner i statlig støtte og i verste fall også krav om tilbakebetaling. Derfor haster det å få dette på plass.